

УДК 378.147:811.111

Н. І. Гупка-Макогін

(Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка)

ВІДБІР ВІДЕОФОНОМАТЕРІАЛІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В АУДИЮВАННІ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ

На основі аналізу наукових досліджень та публікацій у статті проаналізовано вимоги щодо рівня сформованості аудитивної компетентності майбутніх працівників сфери міжнародної економіки; визначено та обґрунтовано критерії відбору англомовних автентичних відеофономатеріалів з урахуванням професійного компонента для формування навичок та вмінь англомовного професійно орієнтованого аудіювання у майбутніх фахівців сфери міжнародної економіки (автентичності, мотиваційної цінності інформації, наявності професійно спрямованої тематики, урахування професійної новизни інформації, варіативності, урахування відповідності рівня сформованості лексичної компетентності студентів специфіці вокабуляру автентичних відеофономатеріалів, урахування темпу мовлення та обсягу інформації, що подається, урахування домінувальної ролі відеоряду над аудіорядом).

Ключові слова: відеофономатеріали, майбутні фахівці з міжнародної економіки, критерії відбору, навчальні матеріали, автентичність, професійно орієнтоване аудіювання, інформація, англійська мова, вміння, навички.

Н. И. Гупка-Макогин

ОТБОР ВИДЕОФОНОМАТЕРИАЛОВ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ АНГЛОЯЗЫЧНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ В АУДИРОВАНИИ У БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО МЕЖДУНАРОДНОЙ ЭКОНОМИКЕ

На основе анализа научных исследований и публикаций в статье проанализированы требования к уровню формирования аудитивной компетентности будущих работников сферы международной экономики. Определены и обоснованы критерии отбора англоязычных аутентичных видеофономатериалов с учетом профессионального компонента в формировании навыков и умений англоязычного профессионально ориентированного аудирования будущих специалистов сферы международной экономики (аутентичности, мотивационной ценности информации, наличия профессионально ориентированной тематики, учета профессиональной новизны информации, вариативности, соответствия уровня формирования лексической компетентности студентов по отношению к специфике вокабуляра аутентичных видеофономатериалов, учета темпа речи и объема информации, учета доминирующей роли видеоряда над аудиорядом).

Ключевые слова: видеофономатериалы, будущие специалисты по международной экономике, критерии отбора, учебные материалы, аутентичность, профессионально ориентированное аудирование, информация, английский язык, умения, навыки.

VIDEO AND AUDIO MATERIALS SELECTION OF BUILDING ENGLISH-LANGUAGE COMPETENCE IN LISTENING FOR FUTURE EXPERTS IN INTERNATIONAL ECONOMY

Basing on scientific researches and publications the article analyses requirements that future workers in the area of international economy have formed in listening competence. Selection criteria of English-language authentic video and audio materials have been identified and justified, taking into account a professional component for developing English-language professionally oriented listening skills of the future experts in the area of international economy (authenticity, motivational value of the information, availability of qualified subject matter, accounting of information novelty, variability, the level of the students' lexical competence with the vocabulary specificity of authentic video and audio materials, the speech tempo and the amount of the given information and predominant role of video over audio.

Key words: video and audio materials, future experts in international economy, selection criteria, teaching materials, authenticity, professionally oriented listening, information, English language, skills.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У світлі сучасного замовлення суспільства щодо модернізації системи вищої професійної освіти постає потреба у створенні нової системи іншомовної підготовки майбутнього працівника сфери міжнародної економіки. При цьому формування вмінь та навичок англomовного професійно орієнтованого аудіювання (АПОА) у майбутніх фахівців сфери міжнародної економіки на практичних заняттях з ділової іноземної мови (ІМ) може стати успішним за умови коректного добору англomовних автентичних відео-фономатеріалів (АВФМ) для формування АПОА викладачем немовного вищого навчального закладу (ВНЗ) та методично грамотної організації його опрацювання, адже динамічність відео-кадрів АВФМ сприяє збільшенню асоціативних зв'язків у пам'яті студента немовного ВНЗ, прискореному засвоєнню нових лексичних одиниць, конкретизації інформації [14].

Відтак, розв'язку потребує питання обґрунтування критеріїв відбору АВФМ для формування АПОА у майбутніх працівників сфери міжнародної економіки з метою досягнення необхідного рівня аудитивної компетентності майбутнього фахівця для реалізації професійно-ділової і міжкультурної іншомовної комунікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання проблеми. Методичним засадам формування професійно орієнтованого англomовного аудіювання у майбутніх фахівців – студентів мовних (О. Ю. Бочкарьова, Р. І. Вікович, І. П. Задорожна, О. О. Сіваченко, Д. В. Позняк) та немовних спеціальностей (Г. В. Гаврилова, Н. А. Новоградська-Морська, В. А. Яковлева) ВНЗ вже присвячена низка наукових розвідок. Серед західних учених методику формування іншомовної аудитивної компетентності досліджували А. Anderson, Т. Doodley-Evans, Т. Lynch, J. Morley, L. Vandegrift, Ch. C. M. Goh та інші.

Проте, недостатньо розробленою на сучасному етапі залишається проблема відбору АВФМ з формування АПОА у майбутніх фахівців з міжнародної економіки, що і обумовлює актуальність нашої наукової розвідки.

Формулювання цілей статті. Враховуючи зазначене вище, цілями нашої наукової розвідки є обґрунтування критеріїв відбору англomовних АВФМ у межах формування АПОА в майбутніх фахівців у сфері міжнародної економіки.

Виклад основного матеріалу. З метою подальшого обґрунтування критеріїв відбору англomовних АВФМ першочергово проаналізуємо вимоги щодо рівня іншомовної підготовки майбутніх працівників сфери міжнародної економіки. Для цього нам потрібно проаналізувати Програму з англійської мови для професійного спілкування [18], Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти [9], Освітньо-кваліфікаційну характеристику економіста-міжнародника, на основі яких можна зробити висновок щодо специфіки формування АПОА у майбутніх фахівців з міжнародної економіки чи рівня володіння англomовною адитивною компетентністю.

Зокрема, вже на другому курсі навчання англійської мови в немовному ВНЗ студенти повинні вміти сприймати на слух та розуміти короткі розмови за фахом в межах тем, визначених програмою, із використанням стандартного акценту у відео- та аудіо запису [18], розуміти чіткі повідомлення, що вимовляються із помірною швидкістю у ситуаціях, пов'язаних із професійною діяльністю; розуміти основні думки радіо- та телепрограм, присвячених темам, які пов'язані із професійною діяльністю; розуміти основні положення лекцій з професійних питань, за умови, що вони вимовляються чітко у помірному темпі та з нормативною вимовою [9].

На третьому курсі навчання студенти повинні вміти сприймати на слух та розуміти лекції, доповіді, академічні та професійні презентації у межах тем за фахом із особистої, соціальної, академічної та професійної сфер, із залученням різних акцентів, в аудіо-та відеозапису, теле- та радіопрограм, презентаціях носіїв ІМ [18: 81 – 82].

На четвертому курсі навчання майбутні працівники сфери міжнародної економіки повинні вміти сприймати на слух та розуміти лекції, дискусії, дебати, академічні презентації в межах тем, пов'язаних і непов'язаних із професійною діяльністю, із використанням відомого або невідомого акценту, пред'явлених у відео- та аудіозапису, у вигляді телевізійних програм, презентацій носіями ІМ [18: 96]; виділяти із мовлення специфічну інформацію, яка стосується професійної діяльності, за умови, що вона звучить у помірному темпі та з нормальною вимовою.

Випускник магістратури – майбутній працівник сфери міжнародної економіки – повинен вміти ідентифікувати у мовленні різноманітні акценти та стилі; уміти повністю розуміти лекції, обговорення та дискусії на фахові теми; виділяти в аудіотексті деталі, як несуть вагоме інформаційне навантаження, володіти мовною здогадкою, прийомами антиципації, виділяти рівні прогнозування, ігнорувати деталі, перешкоди, труднощі при безпосередньому сприйманні мовлення співрозмовника та при аудіюванні текстів різних жанрів [1; 3; 6; 9].

Враховуючи окреслені вимоги, перейдемо до визначення критеріїв відбору АВФМ для навчання професійно орієнтованого аудіювання майбутніх економістів-міжнародників.

Під критеріями відбору АВФМ розуміємо вимоги до навчального матеріалу, що оцінюють його на предмет доцільності використання у навчальному процесі відповідно до поставленої мети навчання [8:119]

Аналіз низки джерел [2; 7; 9; 12; 13] дозволив відібрати критерії яких необхідно дотримуватися у процесі формування аудитивних умінь майбутніх фахівців сфери міжнародної економіки. Отже, до критеріїв відбору АВФМ (у тому числі фрагментів телепередач, зокрема каналів ВВС, CNBC, NBC, DW) ми віднесли: 1) критерій автентичності; 2) критерій мотиваційної цінності інформації; 3) критерій наявності професійно спрямованої тематики; 4) критерій урахування професійної новизни інформації; 5) критерій варіативності; 6) критерій урахування відповідності рівня сформованості лексичної компетентності студентів специфіці вокабуляру АВФМ; 7) критерій урахування обсягу інформації, що подається; 8) критерій урахування темпу мовлення; 9) критерій урахування домінуючої ролі відеоряду над аудіорядом.

Охарактеризуємо зазначені вище критерії з метою обґрунтування нашого вибору.

Критерій автентичності передбачає використання оригінальних АВФМ, представлених носіями мови у вигляді коротких повідомлень теле- та радіоновин, репортажів тощо. При цьому ми дотримуємося точки зору, за якою будь-який текст, підготовлений носіями мови для самих носіїв мови в цілях реальної комунікації, може розглядатися також як «навчальний», якщо він відповідає навчальним цілям та іншим критеріям відбору. На нашу думку, критерій автентичності залежить безпосередньо від джерел інформації, звідки здійснюється відбір навчальних матеріалів. На даному етапі для навчання АВФМ широко використовуються ресурси Інтернету, а саме сайти освітніх організацій, телебачення, радіо та інших засобів масової інформації. У цьому контексті необхідно також говорити і про автентичність веб-сторінок, оскільки не вся англомовна інформація, представлена на сайті, є обов'язково оригінальною, а не перекладною чи продюкованою не носіями мови. Оскільки зазначені АВФМ можуть містити неадекватні оригіналу мовні форми або помилки у змістовому плані, ми рекомендуємо використовувати лише оригінальні англомовні інтернет-ресурси.

Варто відзначити, що з навчальною метою вважаємо за доцільне використовувати на заняттях та в позааудиторній роботі студентів навчальні автентичні відеофономатеріали, створені носіями мови для навчальних цілей з урахуванням рівня сформованості іншомовної адитивної компетентності слухачів.

Критерій мотиваційної цінності представленої в АВФМ інформації безпосередньо впливає на ефективність формування АПОА у майбутніх працівників сфери міжнародної економіки. Ми погоджуємося з думкою вчених Роман С. В. та Новоградської-Морської Н. А. про те, що саме АВФМ, підібрані із врахуванням цього критерію, мають для студентів немовного ВНЗ суттєве значення, адже ці АВФМ ними пізнаються, засвоюються і, відповідно, зумовлюють їх ставлення до навчальної діяльності та її змісту [19: 135].

АВФМ справляє позитивний ефект через професійно орієнтований зміст інформації, її доступність і такі екстралінгвістичні фактори, як музика, комп'ютерна графіка, світлові рішення, зовнішність ведучих, кадри реальних подій тощо. Усе це становить мотиваційне забезпечення формування АПОА – те, що постійно підтримує зацікавленість студентів немовного ВНЗ на заняттях та у позааудиторній роботі. Відібрані фрагменти мають бути також емоційно забарвленими, щоб стимулювати студентів до виконання завдань.

Критерій наявності професійно спрямованої тематики, який передбачає відображення в АВФМ тематики, передбаченої програмою. При цьому йдеться про врахування тематики фахових дисциплін, яка загалом повинна бути відображена в навчальній програмі з англійської мови. Н. Д. Гальскова наголошувала на нагальності залучення автентичних матеріалів за тематикою фаху майбутнього працівника [4: 82].

Відбір відповідних матеріалів дасть можливість майбутнім фахівцям сфери міжнародної економіки вчитися виконувати професійні функції та способи вирішення професійних завдань. Відтак, ми вважаємо за доцільне проводити відбір фрагментів телепередач, що безпосередньо пов'язані з основними тематичними напрямками професійно орієнтованого навчання студентів немовного ВНЗ.

Наприклад, відповідно до Робочої програми дисципліни «Ділова англійська мова» Тернопільського національного економічного університету [11], студенти четвертого курсу – майбутні фахівці у сфері міжнародної економіки – опановують фаховою тематикою: 1) Corporate culture; 2) Customer support; 3) Products and packaging; 4) Career choices; 5) Making deals; 6) Company and community; 7) Mergers and acquisitions; 8) International trade; 9) Marketing; 10) Setting up your own business; 11) Accounting; 12) Applying for a job; 13) IT; 14) Quality of products; 15) Viral marketing.

Критерій професійної новизни інформації передбачає наявність у АВФМ інформації, яка відповідає сучасному стану та тенденціям розвитку в міжнародній економіці.

Критерій варіативності матеріалу передбачає підбір аудіотекстів, що охоплюють різні проблеми міжнародної економіки. Достатньо сучасними та різноманітними вважаємо повідомлення телеканалів англійськомовних автентичних новин (BBC, BBC News, NBC, CNBC тощо) з інформацією, пов'язаною з подіями у світовому економічному просторі, зокрема: нові компанії, фонди, біржі, активи, зміни у законодавстві різних країн, нововведення на споживацькому рівні світового ринку товарів та послуг тощо.

Критерій урахування відповідності рівня сформованості лексичної компетентності студентів специфіці вокабуляру АВФМ передбачає відповідність лексичної наповненості АВФМ вокабулярно-семантичному рівневі студентів немовного ВНЗ. Тому при відборі матеріалів варто зважати на частоту використання знайомих лексичних одиниць, які можуть стати орієнтирами поряд з екстралінгвістичною і паралінгвістичною інформацією у сприйнятті та розумінні аудіотекстів.

Критерій урахування обсягу інформації, що подається передбачає розгляд кожного окремого сегменту АВФМ як зразка тексту з короткою ефективно представленою інформацією обсягом 3–7 хвилин звучання (для студентів четвертого курсу, які по закінченню на-

вчання повинні досягти рівня B2). Такі висновки зроблені нами на основі публікацій, в яких аналізується означена проблема [10; 19; 20: 49]. При прослуховуванні коротких, але змістовних текстів, студенти формують навички та розвивають вміння розуміти повідомлення, що надалі надасть можливість реципіювання складних у мовному плані та довших аудіотекстів.

Однак для позааудиторної роботи доцільно використовувати відеофономатеріали більшої тривалості (до 10-15 хвилин для студентів 4 курсу), що зумовлюється наявністю більшого обсягу часу та можливістю кількаразового перегляду та прослуховування фрагменту. Обираючи матеріали різної тривалості, слід враховувати мету прослуховування тексту. Так АВФМ для детального розуміння інформації повинні бути меншої тривалості звучання, ніж для ознайомлювального аудіювання.

Критерій урахування темпу мовлення. Вважаємо, що оптимальними є АВФМ із середнім темпом мовлення 140-150 слів для англійської мови. Однак, для позааудиторної роботи студентам доцільно пропонувати АВФМ із швидшим темпом для навчання аудіювання складніших текстів.

Критерій урахування домінувальної ролі відеоряду над аудіорядом. Під час добору АВФМ за цим критерієм необхідно враховувати співвіднесення відео- та аудіоряду, базуючись на тому факті, що майбутні працівники сфери міжнародної економіки (четвертий курс) у межах формування АПОА ефективніше сприйматимуть відеоряд перед аудіорядом. На нашу думку, потреба в поєднанні аудіо- і відеорядів у різних варіаціях, де превалює зображення, зважаючи на рівень володіння англійською мовою, обумовлена двома чинниками: 1) психологічною зумовленістю, готовністю студентів до сприйняття насамперед зорового компонента відеофоноінформації як значеннєвої опори або контекстуалізації для вирішення професійно орієнтованих завдань (як відомо, зором ми сприймаємо 80-90% інформації, що нас оточує: зорові значеннєві опори можуть бути представлені статистичними оглядами, зразками нових товарів, пікторальними динамічними зображеннями дійсності, мімікою, жестами коментаторів, гостей студії – ефект сприйняття, переробки і запам'ятовування інформації підсилюється, тому що йде комплексний вплив на різні органи почуттів, емоції, інтелект за умови домінуючої ролі зорового компонента [14]; та 2) здатністю зорових опор полегшувати сприйняття інформації.

Висновки. Отже, відбір АВФМ для навчання аудитивних умінь майбутніх фахівців у сфері міжнародної економіки доцільно здійснювати з урахуванням критеріїв автентичності, мотиваційної цінності інформації, наявності професійно спрямованої тематики, професійної новизни інформації, варіативності, відповідності рівня сформованості лексичної компетентності студентів специфіці вокабуляру автентичних відеофономатеріалів, урахування темпу мовлення та обсягу інформації, що подається, урахування домінувальної ролі відеоряду над аудіорядом.

Перспективи подальших наукових розвідок ми вбачаємо у створенні системи вправ для навчання майбутніх фахівців у сфері міжнародної економіки професійно орієнтованого аудіювання англійською мовою.

Література

1. Бабаян, О. О. Формування професійної компетентності бакалаврів з міжнародної економіки засобами імітаційно-рольового моделювання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. О. Бабаян. – Луганськ, 2009. – 255 с.
2. Балкевич Н. В. Методика обучения аудированию французской научной речи в условиях ускоренного курса : автореф. ... дисс. на соискание уч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.02 "Теория и методика обучения иностранным языкам" / Н. В. Балкевич. — М., 1980. — 25 с.

3. Биконя, О. П. Навчання бакалаврів з міжнародної економіки ділових усних та писемних переговорів англійською мовою : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Оксана Павлівна Биконя. – К., 2006. – 238 с.
4. Гальскова Н. Д. Современная методика обучения иностранным языкам. Пособие для учителей / Н. Д. Гальскова // – М.: АРКТИ, 2000. – 165 с.
5. Грішнова О. А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки: монографія / О. А. Грішнова. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2004. – 254 с.
6. Дементьева, Л. В. Педагогические условия формирования готовности к деловому иноязычному общению у студентов неязыковых факультетов вузов : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Марина Владимировна Дементьева. – Челябинск, 2001. – 163 с.
7. Елухина Н. В. Основные трудности аудирования и пути их преодоления / Н. В. Елухина // Общая методика обучения иностранным языкам : [хрестоматия] / [сост. А. А. Леонтьев]. — М. : Русс. яз., 1991. — 360 с.
8. Жовтюк Н. П. Відбір навчального матеріалу для формування лексичної компетентності майбутніх учителів у процесі навчання англійської мови після німецької / Н. П. Жовтюк // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти – Вип. 22 – 2013 р – Електронний ресурс: режим доступу: <http://www-center.univer.kharkov.ua/vestnik/full/329.pdf>
9. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
10. Колесникова Е. А. Обучение аудированию с письменной фиксацией существенной информации студентов первого курса языкового педагогического вуза (английский язык): дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Катерина Алексеевна Колесникова. – М., 2008. – 240 с.
11. Лиса Н. С. Робоча програма навчальної дисципліни «Ділова іноземна мова» (англійська) для напряму підготовки 6.030503 “Міжнародна економіка” / Лиса Н. С., Собоцька Н. В. – ТНЕУ, 2015 – 13 с.
12. Лихобабин Б. И. Обучение аудированию диалогической речи на английском языке в языковом вузе : автореф. дис. на соискание уч. степени кандидата пед. наук : спец. 13.00.02 “Теория и методика обучения иностранным языкам” / Б. И. Лихобабин. — М., 1973. — 31 с.
13. Ляховицкий М. В. Теория и практика применения технических средств в обучении иностранным языкам / М. В. Ляховицкий. — К. : Вища шк., 1979. — 256 с.
14. Новоградська-Морська Н. А. Відбір англомовної телевізійної інформації для навчання аудіювання студентів економічних спеціальностей / Н. А. Новоградська-Морська // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія “Педагогіка та психологія”. – К., 2005. – Вип. 8. – С. 133-139
15. Онисина И. С. Обучение студентов технических вузов аудированию профессионально направленной речи (III этап, английский язык) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Онисина Ирина Сергеевна. — К., 1990. — 211 с.
16. Пассов Е. И. Мастерство и личность учителя. На примере деятельности учителя иностранного языка / Е. И. Пассов, В. П. Кузовлев // – М.: Флинта, 2001. – 240 с.
17. Пассов Е. И. Основы коммуникативной методики обучения иностранным языкам / Ефим Израилевич Пассов. — М. : Русс. язык, 1989. — 276 с.
18. Програма з англійської мови для професійного спілкування / Г. Є. Бакаєва [та ін.]. – К. : Ленвіт, 2005. – 119 с.
19. Роман С. В. Умови формування мотивації до вивчення іноземної мови у немовному вищому навчальному закладі / С. В. Роман, Н. А. Новоградська-Морська // Нариси досліджень у галузі гуманітарних наук у педвузі : зб. наук. та наук.-педаг. праць. — К. : Либідь, 2001. — Вип. 4. — Т. 1. — С. 133—138.
20. Щукина И. В. Методика построения многоуровневой модели обучения аудированию в системе профессиональной подготовки учителя иностранного языка : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Ирина Владимировна Щукина. – М., 2009. – 261 с.

References

1. Babaian, O. O. Formuvannia profesiinoi kompetentnosti bakalavriv z mizhnarodnoi ekonomiky zasobamy imitatsiino-rolovoho modeliuвання : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / O. O. Babaian ; Luhanskyi natsionalnyi un-t im. T. H. Shevchenka. – Luhansk, 2009. – 255 s.
2. Balkevych N. V. Metodyka obucheniya audyrovanyiu frantsuzskoi nauchnoi rechy v usloviakh uskorennoho kursa : avtoref. dyss. na soyskanye uch. stepeny kand. ped. nauk : spets. 13.00.02 “Teoryia y metodyka obucheniya ynostrannym yazykam” / N. V. Balkevych. — M., 1980. — 25 s.
3. Bykonja, O. P. Navchannia bakalavriv z mizhnarodnoi ekonomikydilovykh usnykh ta pysemnykh perehovoriv anhliiskoiu movoiu : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 / Oksana Pavlivna Bykonja ; Kyivskyi natsionalnyi lnhvistychnyi universytet. – K., 2006. – 238 s.
4. Halskova N. D. Sovremennaia metodyka obucheniya ynostrannym yazykam. Posobyedlia uchyteli / N. D. Halskova // – M.: ARKTY, 2000. – 165 s.
5. Hrishnova O. A. Liudskyi kapital: formuvannia v systemi osvity i profesiinoi pidhotovky: monohrafiia / O. A. Hrishnova. – K. : T-vo «Znannia», KOO, 2004. – 254 s.
6. Dementeva, L. V. Pedahohycheskye uslovia formyrovannia hotovnosti k delovomu upoiazыchnomu obshcheniyu u studentov neiazыkovykh fakultetov vuzov : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.08 / Maryna Vladymyrovna Dementeva; Cheliabynskyi hos. ped. un-t. – Cheliabynsk, 2001. – 163 s.
7. Elukhyna N. V. Osnovnye trudnosti audyrovannia y puty ykh preodolennia / N. V. Elukhyna // Obshchaia metodyka obucheniya ynostrannym yazykam : [khrestomatiya] / [sost. A. A. Leontev]. — M. : Russ. yaz., 1991. — 360 s. Elukhyna N. V. Osnovnye trudnosti audyrovannia y puty ykh preodolennia / N. V. Elukhyna // Obshchaia metodyka obucheniya ynostrannym yazykam : [khrestomatiya] / [sost. A. A. Leontev]. — M. : Russ. yaz., 1991. — 360 s.
8. Zhovtiuk N. P. Vidbir navchalnoho materialu dlja formuvannia leksychnoi kompetentnosti maibutnykh uchyteliv u protsesi navchannia anhliiskoi movy pislia nimetskoj / N. P. Zhovtiuk// Vykkladannia mov u vyshchykh navchalnykh zakladakh osvity – Vyp. 22 – 2013 r – Elektronnyi resurs: rezhy m dostupu: <http://www-center.univer.kharkov.ua/vestnik/full/329.pdf>
9. Zahalnoievropeiski rekomendatsii z movnoi osvity : vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia / Nauk. red. S. Yu. Nikolaieva. – K. : Lenvit, 2003. – 273 s.
10. Kolesnykova E. A. Obucheniye audyrovanyiu s pysmennoi fyksatsyei sushchestvennoi ynformatsyy studentov pervoho kursa yazykovoho pedahohycheskoho vuza (anhlyiskyi yazyk): dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 / Kateryna Alekseevna Kolesnykova. – M., 2008. – 240 s.
11. Lykhobabyn B. Y. Obucheniye audyrovanyiu dyalohycheskoj rechy na anhlyiskom yazyke v yazykovom vuze : avtoref. dys. na soyskanye uch. stepeny kandydata ped. nauk : spets. 13.00.02 “Teoryia y metodyka obucheniya ynostrannym yazykam” / B. Y. Lykhobabyn. — M., 1973. — 31 s.
12. Liakhovytskyi M. V. Teoryia y praktyka prymereniya tekhnicheskyykh sredstv v obuchenyy ynostrannym yazykam / M. V. Liakhovytskyi. — K. : Vyshcha shk., 1979. — 256 s.
13. Novohradska-Morska N. A. Vidbir anhlmovnoi televiziinoi informatsii dlja navchannia audiiuvannia studentiv ekonomichnykh spetsialnostei / N. A. Novohradska-Morska // Visnyk Kyivskoho natsionalnoho lnhvistychnoho universytetu. Seriiia “Pedahohika ta psykholohiia”. – K., 2005. – Vyp. 8. – S. 133-139
14. Onysyna Y. S. Obucheniye studentov tekhnicheskyykh vuzov audyrovanyiu professionalno napravlennoi rechy (III etap, anhlyiskyi yazyk) : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 / Onysyna Yryna Serheevna. — K., 1990. — 211 s.
15. Passov E. Y. Masterstvo y lychnost uchytelia. Na prymere deiatelnosti uchytelia ynostrannoho yazyka / E. Y. Passov, V. P. Kuzovlev // – M.: Flynta, 2001. – 240 s.
16. Passov E. Y. Osnovy kommunykativnoi metodyky obucheniya ynostrannym yazykam / Efym Yzraylevych Passov. — M. : Russ. yazyk, 1989. — 276 s.
17. Prohrama z anhliiskoi movy dlja profesiinoho spilkuvannia / H. Ye. Bakaieva [ta in.]. – K. : Lenvit, 2005. – 119 s.

18. Roman S. V. Umovy formuvannia motivatsii do vyvchennia inozemnoi movy u nemovnomu vyshchomu navchalnomu zakladi / S. V. Roman, N. A. Novohradska-Morska // Narisy doslidzhen u haluzi humanitarnykh nauk u pedvuzi : zb. nauk. ta nauk.-pedah. prats. — K. : Lybid, 2001. — Vyp. 4. — T. 1. — S. 133—138.

19. Shchukyna Y. V. Metodyka postroenyia mnohourovnevoi modely obuchenyia audyrovanyiu v systeme professyonalnoi podhotovky uchytelia ynostrannoho yazyka : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 / Yryna Vladymyrova Shchukyna. — M., 2009. — 261 s.

